

eina. Upphæðin stendur því eins og niðurföfnunar-
nefndin hefir ákveðið hana.

Eftir þeim úrslitum, sem málið þannig fær, þyk-
ir rétt, að stefndi greiði áfrýjanda málskostnað fyrir
yfirdómi og ákveðst hann 80 kr.

Því dæmist rétt vera:

Hinn áfrýjaði fúgetaréttarúrskurður er úr gildi
feldur. Bæjarfúgetanum í Reykjavík ber að gera
lúgtak hjá stefnda, Sláturfélagi Suðurlands, fyrir
aukaútsvari 1300 kr. til bæjarsjóðs Reykjavíkur,
er jafnað var á félagið árið 1915. Stefndi greiði
áfrýjanda, borgarstjóra Reykjavíkur fyrir hönd
bæjarsjóðs 80 kr. í málskostnað, og lúkist upp-
hæðin áður liðnar séu 8 vikur frá lúglegri birt-
ingu dóms þessa, að viðlagðri lagaaðför.

Mánudaginn 22. janúar 1917.

Nr. 53/1916.

Margrét Zoëga
gegn
ráðherra Íslands
fyrir hönd landssjóðs.

D ó m u r :

Mál þetta höfðaði ekkjufrú Margrét Zoëga, til

heimilis hér í bænum, fyrir bæjarþingi Reykjavíkur gegn ráðherra Íslands fyrir hönd landssjóðs til skaðabóta fyrir atvinnumissi, er hún hafi orðið fyrir með lögum nr. 44, 30. júlí 1909 um aðflutningsbann á áfengi. — Lauk máli þessu svo fyrir bæjarþinginu 13. júlí f. á. að ráðherrann fyrir hönd landssjóðs var sýknaður af kröfum hennar, en málskostnaður var látinn falla niður.

Dómi þessum hefir frá Margrét Zoëga skotið til yfirdómsins með stefnu útgefinni 8. sept. f. á., og hefir hún krafist þess, að nefndum dómi verði hrundið og breytt þannig, að allar kröfur hennar fyrir undirrétti verði teknar til greina, en þær voru að ráðherra Íslands yrði fyrir hönd landssjóðs dæmdur til að greiða henni 9000 kr. á ári frá 1. jan. 1915 að telja til dauðadags eða 100000 kr. í eitt skifti fyrir öll ásamt 5% ársvöxtum frá sáttakæru-degi til borgunardags, en til vara að henni yrði til-dæmd úr landssjóði slík upphæð árlega, frá og með árinu 1915 til dauðadags, sem 2 óvilhallir dómkvaddir menn meta tekjur hennar af vínveitingum hafi num-ið að meðaltali árin 1906—1911 incl., þó eigi yfir 9000 kr. á ári. Loks hefir hún krafist að sér verði dæmdur málskostnaður að skaðlausu fyrir undirrétti og yfirdómi.

Stefndi hefir frá sinni hálfu krafist þess, að hinn áfrýjandi dómur verði staðfestur og honum dæmdur málskostnaður fyrir yfirdómi eftir mati réttarins.

Hinn 12. maí 1882 fekk eiginmaður áfrýjanda, Einar Zoëga, með bréfi amtmannsins yfir Suður- og Vesturamtinu leyfi til að halda »temperance-hótel« í

Reykjavík, þannig, að hann mátti selja mönnum gistingu, svo og mat og kaffi og aðrar þesskonar veitingar, en enga áfenga drykki. En ári síðar sótti nefndur gestgjafi um leyfi til að selja einnig áfenga drykki, og var hið umbeðna leyfi veitt með amtsbréfi 4. júní 1883, þar sem honum er leyft »að selja allar hinar sömu veitingar og aðrir gestgjafar hér í bænum« og er skírskotað að öðru leyti til leyfisbréfsins frá 1882. Hélt leyfishafi áfram þessari gestgjafaatvinnu til dauðadags. — Með lögum nr. 26, 11. nóvbr. 1899 um verzlun og veitingar áfengra drykkja var svo ákveðið að hver sá, sem rétt hefði til veitingar áfengra drykkja, þegar lögín öðluðust gildi 1. janúar 1900, skyldi greiða árgjald það, sem lögín tiltóku, en það var 300 kr. fyrir veitingahús í kaupstað. Þó var heimilt að leysa sig undan gjaldi þessu með því að afsala sér vínveitingaréttinum. Leyfishafi, Einar Zoëga, neitaði í fyrstu að greiða gjald þetta, án þess þó að afsala sér vínveitingaréttinum, en það var þá tekið lögtaki, og eftir það greiddi leyfishafi gjaldið hvert ár til dauðadags, 2. ágúst 1909, en þar eftir notfærði ekkja hans, áfrýjandi þessa máls, vínveitingaleyfi manns síns, og hélt áfram hótélrekstrinum og í sambandi við hann áfengisveitingum, en með lögum nr. 44, 30. júlí 1909 um aðfutningsbann á áfengi var hún svipt rétti til áfengisveitinga frá 1. jan. 1915, og til skaðabóta fyrir þetta atvinnutjón hefir hún höfðað mál þetta.

Sýknukröfu sína byggir stefndi fyrst og fremst á því, að vínveitingaleyfið hafi verið veitt manni hennar, Einari Zoëga, persónulega, og þessi réttur

Hafi því fallið burtu við dauða hans, með því engin heimild sé hvorki í leyfisbréfinu né í neinum þá eða nú gildandi lögum fyrir því, að ekkja megi án nýrrar heimildar reka áfram atvinnu manns síns.

Það eru að visu engin sérstök lög til hér á landi, er veiti stoð til úrlausnar þessu atriði, hvort áfrýjandi hafi án sérstakrar heimildar mátt reka áfram vinnveitingar í skjóli leyfisbréfs manns síns. En þar sem engin venja hefir myndast í gagnstæða átt á þessu sviði atvinnumálanna, og þar sem hæstiréttur í samkynja máli og þessu hefir byggt á því, að ekkja alment hafi þennan rétt, og þar sem áfrýjandi í skjóli þessa fordæmis ótalið hefir rekið vinnveitingar, sem einn lið í atvinnurekstri sínum, án nýrrar heimildar frá því að maður hennar féll frá og til ársloka 1914, er hún varð að hætta vinnveitingum, verður að fallast á það álit undirdómarans, að ekki sé rétt að láta úrslit máls þessa byggjast á því, að áfrýjandi hafi ekki haft rétt til reksturs þessarar atvinnugreinar, sem hún rak ótalið þar til aðflutningsbannslögin komu til fullrar framkvæmdar.

Áfrýjandi heldur því fram, að aðflutningsbannslögin hafi í sjálfu sér eigi svift hana vinnveitingaleyfinu, en að lögin hafi aðeins verið framkvæmd þannig. Þessa skoðun sína byggir hún á því, að í 9. gr. nefndra laga sé aðeins þeim veitingamönnum og vinsölum, sem leyfi hafa til vinsölu samkvæmt lögum nr. 26, 11. nóvbr. 1899, bannað að selja af áfengisbirgðum sínum, en þetta orðalag nái ekki til sín, sem hafi haft heimild til vinnveitinga, ekki samkvæmt nefndum lögum, heldur samkvæmt leyfis-

bréfi útgefnu samkvæmt eldri heimildum. — En á þetta verður ekki fallist. Því bæði riður þessi skoðun í bága við tilgang laganna, að banna alla vinsölu og veitingar áfengra drykkja í landinu, í bága við 1. og 2. gr. aðflutningsbannslaganna, er banna undantekningarlaust innflutning áfengra drykkja til sölu og veitinga, og auk þess verður að telja að lögin frá 1899 hafi náð til allra, sem leyfisbréf höfðu áður fengið til áfengisveitinga, jafnt og til hinna, sem öðluðust réttinn eftir að þau gengu í gildi, með því enginn mátti eftir það hafa áfengisveitingar með höndum, öðruvísi en í leyfi nefndra laga og samkvæmt þeim.

Þá heldur áfrýjandi því fram, að fyrir sviftingvínveitingaleyfisins, hvort sem hún hafi átt sér stað samkvæmt heimild bannlaganna eða aðeins vegna þess hvernig þeim var beitt, eigi hún samkvæmt 50. gr. stjórnarskrárinnar heimtingu á skadabótum. Þetta byggir hún á því, að vínveitingaleyfisbréfið frá 1883 hafi fyrst veitt manni sínum og nú henni ótakmarkaða heimild til veitinga áfengra drykkja. Það hafi verið ótímabundið og hafi því að sjálfsögðu gilt til æfiloka þess þeirra hjóna, sem lengur lifði. Þetta komi og heim við þau lög, sem gefin hafa verið um vinsölu og veitingar eftir 1883, bæði lög nr. 3, 10. febrúar 1888 og lög nr. 26, 11. nóvbr. 1899, með því bæði þessi lög, sérstaklega hin síðarnefndu, gangi út frá því bæði beint og óbeint, að hin eldri leyfisbréf gildi til æfiloka leyfishafanna, og ennfremur tekur hún það fram, að við meðferð sjálfra bannlaganna á alþingi 1909 hafi það komið ótvírætt fram

í umræðunum, að ekki væri hægt bótalaust að svifta þá vinsölumenn og veitingamenn, sem réttinn höfðu, þegar lögin gengu í gildi, þessum rétti þeirra. Áfrýjandi heldur því jafnvel fram, að lögin frá 1899 hafi gert rétt sinn að lífstíðareinkarétti.

Hvað hina síðarnefndu staðhæfingu snertir verður eigi séð að hún hafi við nokkur rök að styðjast. Á leyfisbréfinu verður þetta ekki byggt, því það veitir leyfishafa aðeins rétt til að selja allar hinar sömu veitingar, sem aðrir gestgjafar hér í bænum, og lögin frá 1899 veita áfrýjanda heldur engan rétt í þessa átt, og þó að áfrýjandi á síðustu árum yrði ein um þennan atvinnurekstur í Reykjavík breytir það að engu hinum lagalega rétti hennar.

Áfrýjandi heldur því fram, að vinveitingaréttur sinn hafi verið ótímabundinn og ótakmarkaður samkvæmt leyfisbréfinu. Þetta er rétt. Í leyfisbréfinu var ekkert tímatakmark sett og rétturinn til veitinga ekki takmarkaður að öðru leyti. Áfrýjandi hafði venjulegt gestgjafaleyfi, þar í innifalinn rétt til að veita áfenga drykki, og eftir því sem fyrir liggur verður að ætla að þessi réttur, sérstakleg á síðari árum, eftir að hún var orðin ein um veitingar áfengra drykkja hér í bænum hafi verið tekjumesti þátturinn í atvinnurekstri hennar, en engu að síður verður ekki álitid að heimild sé til að dæma áfrýjanda skaðabætur úr landssjóði fyrir það, að þessi vinveitingaréttur var af henni tekinn.

Aðflutningsbannslögin sjálf gera hvergi ráð fyrir neinum bótum til þeirra vinveitingamanna, sem hafa orðið að hætta þessari grein atvinnu sinnar vegna.

Ákvæða nefndra laga, og þetta verður heldur ekki byggt á 50. gr. stjórnarskrárinnar 5. jan. 1874, því þótt álíta megi að orðin »eignarréttur« og »eign« í nefndri grein stjórnarskrárinnar merki eigi aðeins eignarrétt í þrengri merkingu, heldur og önnur verðmæt réttindi, svo sem kröfurétt, rithöfundarétt, verður þó eigi álitíð að atvinnuréttur alment falli undir ákvæði nefndrar greinar, og hið sama virðist og verða að gilda um atvinnurekstur eða atvinnurétt þann, er hér ræðir um, og skiftir það ekki máli í þessu efni, þótt atvinnurekstur áfrýjanda hafi verið rekinn samkvæmt leyfisbréfi útgefnu af stjórnarvaldi lögum samkvæmt, með því að álíta verður að þesskonar almenn leyfi séu þó bundin því skilyrði, að þesskonar atvinnurekstur sé yfirleitt leyfður í landinu, og þótt lög nr. 3, 10. febr. 1888 og lög nr. 26, 11. nóvbr. 1899 geri ráð fyrir því, að vinnveitingarétturinn verði ekki tekinn af eldri leyfishöfum, getur þetta ekki bundið hendur löggjafarvaldsins til þess síðar að takmarka eða banna umrædda atvinnu, án þess hlutadeigandi atvinnurekandi hafi rétt til skaðabóta.

Það ber því að sýkna hinn stefnda af kröfum áfrýjanda í máli þessu, svo sem undirdómarinn hefir gert, og þar sem einnig má fallast á ákvæði undirdómsins um málskostnað ber að staðfesta hann að öllu leyti.

Eftir atvikum virðist rétt að málskostnaður fyrir yfirdómi falli niður.

Því dæmist rétt vera:

Hinum áfrýjaða bæjarþingsdómi skal óraskað.
Málkostnaður fyrir yfirdómi fellur niður.

Mánudaginn 29. janúar 1917.

Nr. 56/1916.

Eggert Claessen
fyrir hönd The British North
Western Syndicate Ltd.
gegn
Birni Bjarnarsyni.

D ó m u r:

Á erfingjaskiftum framförum 13. og 14. ágúst 1904 eftir Benedikt Sveinsson sýslumann, var börnum hans, Kristínu Benediksdóttur og Einari Benediktsyni fyrverandi sýslumanni, úthlutað í arf, henni meðal annars jörðin Gröf í Mosfellssveit, og honum, meðal annars, »veiðiréttindi búans í vötnum og ám fyrir ofan Ellidaár með Hólmsá og Bugðu« Með afsalsbréfi dags. 6. marz 1905 seldi Kristín Benediktsdóttir jörðina Gröf stefnda í þessu máli, Birni hreppstjóra Bjarnarsyni, er þar býr nú, og með afsalsbréfi útgefnu í september 1910 seldi Einar Benediktsson fyrnefnd veiðiréttindi áfrýjanda þessa máls félaginu The British North Western Syndicate Ltd. í London. Leit félagið svo á, að það með afsalsbréfi þessu hefði eignast veiðirétt í ánum Hólmsá og Bugðu fyrir Graf-